

A CD-ROM-ra vett adatbázisok diadalútja és könyvtári használata

A Task Force Pro Libra kiadó által 1991-ben publikált CD-ROM adatbázis-katalógus mindössze 1552 tételből állt. Ezzel szemben az 1998. évi Multimedia and CD-ROM Directory már 28 ezer ilyen adatbázist ismer. A könyvtárak gyarapítóit az interneten elérhető adatbázisok – mondjuk így – hidegen hagyják, de az előfizetéssel beszerzendők az általuk keltett „bőségzavarral” annál inkább próbára teszik a „könyvtári pénztárcákat”.

Lengyelországban a nemzeti könyvtár vezette „könyvtári Minerva” szerint az ország 5500 könyvtárában mindössze 1200 CD-ROM adatbázis található (ami összesen 700 cím). Az előfizetett címek közül csupán tizenvalahány található meg több könyvtárban. Mindez tanúsítja: e téren az ország könyvtárai „hiánygazdálkodást” kénytelenek folytatni. (Pontosabban szólva: e téren is.)

A „szegények leleményessége” folytán újabban több könyvtár társul közös CD-ROM-rendelésre és -használatra. Ilyen Katowicében a Sziléziai Könyvtár, az Egyetemi Könyvtár és a Közgazdasági Akadémiai Könyvtár szövetkezése, valamint a varsói Fővárosi Könyvtár kezdeményezte és menedzselte CD-ROMWAN-társulást, amelyben kilenc könyvtár vesz részt, köztük két vidéki (krakkói és bydgoszczyi) műszaki felsőoktatási könyvtár.

Ha az adatbázisokat jellegük szerint, azaz a szerint vesszük, hogy bibliográfiaiak, forrásokat tartalmazók vagy tájékoztató jellegűek-e, a könyvtá-

rakban leggyakrabban a bibliográfiaiak fordulnak elő, ám ez nem jelenti, hogy a másik két kategória nincs bennük képviselve, mint azt a Lengyelországban legnépszerűbb adatbázisok alábbi felsorolása is dokumentálja:

- *nemzeti bibliográfia és repertórium* (elvéve más „nagynemzeti” bibliográfiák és repertóriumok is),
- *Medline*,
- *LEX* (lengyel jogszabályi adatbázis),
- a *Lengyel Tudományos Könyvkiadó (PWN) multimediális enciklopédiája*,
- az *élelmiszeripar információs rendszere*,
- a *PWN lengyel nyelvi szótára*,
- az egyházi könyvtárszövetség, a *FIDES katalógusa*,
- *ISSN Compact*,
- *Természettudományi lexikon*.

A Lengyel Nemzeti Könyvtár (Biblioteka Narodowa) jelenleg 16 CD-ROM adatbázist tesz közzé. Ebből 12 bibliográfiai, 2 forrásközlő, 2 tájékoztató jellegű (Biblos – a ottani „könyvtári Minerva” és az ISBN). Azt tervezik, hogy CD-ROM-on is megjelenítik a könyvtár teljes állományát (kb. 300 ezer egységet) tükröző és az interneten már látható katalógust.

/SADOWSKA, Jadwiga: Jakie bazy danych w bibliotekach? = *Poradnik Bibliotekarza*, 6. sz. 2000. p. 6–8./

(Futala Tibor)

Könyvtári konfliktológia. Érdemes-e külön tantárgyként oktatni a felsőfokú szakképzés keretében?

A 90-es években a könyvvel és a könyvtárral kapcsolatban olyan ismeretágak szereztek maguknak létjogosultságot, mondhatni: életteret, mint az olvasáslelektan és szociológia, a könyvszociológia, a könyvtári menedzsment és információs marketing, könyvtári ellátás- és szabadidőtan stb. A könyvtártudomány és a konfliktológia érintkezési határán éppen mostanában vagyunk tanúi a *könyvtári konfliktológia* kialakulásának. E diszciplína konfliktusoktól terhes jelenünkre vezetheti vizsgálatait és megszületését.

Egy Urál-vidéki könyvtárakban végzett felmérés arról tanúskodik, hogy a könyvtárosok 80, az olvasók 40%-a tartja a könyvtárakat konfliktusokkal fertőzött színhelyeknek. A könyvtárosok szerint a konfliktusok 60%-a az olvasók tapintatlan viselkedése, 20-20%-a pedig az olvasók jelleme, illetve nem megfelelő hangvétele következtében generálódik.

Míg az oroszországi és külföldi szakirodalom a 90-es évek közepéig a könyvtári kommunikáción belül foglalkozott a könyvtári konfliktológiával, addig az

újabb keletű immár különálló diszciplínaként. Az ide sorolható ismereteket három blokk, úm. a *konfliktológia története, elmélete és a konfliktusok megoldása* tartalmazza.

A konfliktológia kezdetei a görög filozófusokig érnek, aztán a nagy középkori gondolkodók teszik hozzá a maguk mondanivalóit ehhez az alapvetéshez. És természetesen: a német filozófia meghatározó személyiségeinek köszönhető e tan részletes kimunkálása. A konfliktológia elméletének központi kategóriája a konfliktus, amelynek több meghatározása van (pl. „összeütközés valamely konkrét tárgyban vagy folyamathoz való viszonyulás dolgában kialakult nézetbeli, célkitűzési és eljárási ellentmondás miatt”).

A könyvtári konfliktológiában az ellentmondások három válfaja ismeretes, úm. a könyvtárosok (ezen belül a főnökök és beosztottak), a könyvtárosok és az olvasók, valamint az olvasók közötti. A konfliktusok kezelésének, illetve feloldásának ötféle módja van, úm. a *versenyeztetés, az alkalmazkodás elvárása, kompromisszum kötése, kitérés lehetővé tétele, együttműködésre bírás*.

Szentpétervárott, mutatják a szakdolgozati felmérések, az ötfokozatú „terápia” alkalmazásában 29%-kal a versenyeztetés vezet. A további sorrend: 27%-nyi kompromisszum, 17%-nyi kitérés, 15%-nyi együttműködés és 12%-nyi alkalmazkodás.

A referátum idáig *Lovkova* mondanivalójáról számolt be. Róla még azt kell tudni, hogy a szentpétervári főiskolán mindezt „spekkollként” adja elő, miközben az a törekvése, hogy általánosan kötelező kollégium legyen belőle.

Erre referátumunk második szerzője, *Sukiasán* az elsővel egyetért abban, hogy bizony: minden könyvtárban vannak konfliktusok, s ezeket fel kell oldani, de legalábbis kézben tartani. Ám aztán felteszi a kérdést: „Ennek ellenére gondolják csak meg, hogy minden létező diszciplínát könyvtári diszciplínává kell-e tenni? Mondjuk pl., miért is tagadnánk, nálunk lopni szoktak. Ez azonban nem ok arra, hogy könyvtári kriminalisztikát iktassunk a tantervbe. Ha így folytatjuk, nem nehéz elképzelni, hogy hamarosan könyvtári kriminalisztikai körbonctanról is értekezni fogunk.” Ehelyett egy átfogó lélektani kollégiumra van szükség, ahol a jövő pályatárs felkészítést kap többek között a könyvtárban előforduló konfliktusok feloldására-kezelésére is.

/LOVKOVA, T. V.: Bibliotečnaâ konfliktologiâ kak uĉebnaâ disciplina. = Nauĉnye i tehniĉeskie biblioteki, 11. sz. 2000. p. 10–16.

SUKIASÁN, E. R.: Bibliotečnaâ konfliktologiâ. Za i protiv. = Uott, p. 17–24./

(Futala Tibor)

Globalizálódó (magán)gazdaság és az információs profik helyzete

A világ (magán)gazdasága *globalizálódik*, ami – egyebek mellett – elvezet az ún. információs társadalomba is. Ennek velejárója, hogy merőben új – stratégiai jelentőségű – szerepre tesz szert benne az információ és a tudás. Természetesen azok pályaképe és társadalmi megítélése sem marad változatlan, akik az információvagyton kezelésének ilyen vagy olyan szintű szolgálatába szegődtek.

USA-beli szakemberek – köztük *Fritz Machlup*, *Marc Porat* és *Stana B. Martin* – felmérései-kutatásai kimutatták, hogy az információval foglalkozó munkaerő létszáma és a foglalkoztatottakon belüli aránya a 20. század elejétől nőttön-nő, mégha az utolsó évtizedben a növekedés, elsősorban a „munkaerő-megtakarításos” technológiák terjedé-

sének hatására lassúbbá vált is. 1970-ben az USA-ban alkalmazásban lévők 40,21%-a, 1995-ben pedig már 45,81%-a mondhatta magát az információ szolgálatában állónak. Míg az 1970 és 1980 közötti évtizedben az e szektorban dolgozók száma 4,93%-kal nőtt, addig az 1980 és 1990 közöttiben már csak 1,56%-kal.

Ami az egész mintasokaságra vonatkozik, az nem érvényes e sokaság kis töredékére, az *információs profikra*, akik körében felgyorsult a számszerű növekedés üteme. Az információs profik közé a szakképzett könyvtárosok, tájékoztatási szakemberek, információs brókerek tartoznak mindenekelőtt. Tehát azok, akiknek tisztük az információkkal való érdemi foglalkozás. Ez a rutinfeladatoktól szinte